

Zal nu toch de wet, ofschoon de *wetgever* aan zulke verschijnselen niet heeft gedacht, geacht moeten worden deze nieuwe verschijnselen te regelen? ²¹⁾).

Deze redeneering schijnt zeer plausibel. Desniettemin is ze onjuist. De voorstelling van een recht *naast* de wet is logisch onhoudbaar, tenzij ik de zelfstandigheid der rechtsorde prijsgeef.

Wij willen allen een rechtssysteem, dat logisch gesloten is en geen leemten bevat en dat op een vraag, die in haar gebied valt, dus geen tweeërlei of tegenstrijdig antwoord geeft. Welnu, zulk een systeem is slechts dan mogelijk, als alle normen van dat systeem, die behooren te worden toegepast, een enkelen, „*einheitlichen*” *geldingsgrond* aanwijzen. Waaraan de *inhoud* dezer normen is te ontleenen, of deze door de ordenende autoriteit zelf wordt aangegeven, dan wel of door deze verwezen wordt naar een andere autoriteit of eindelijk noch het een noch het ander is geschied en derhalve door den rechter zelf is te bepalen, is een vraag van ondergeschikt belang.

Acht men het mogelijk, dat de wet buiten-wettelijk recht dulden, maar ook niet dulden, kan, dan is m. i. daarmee gezegd, dat ook dit buiten-wettelijk recht geldt *krachtens* de wet. Kent men toch aan een van twee of meer autoriteiten het *recht* toe den ander te dulden en dus ook niet te dulden, dan is van een nevenordening van beide autoriteiten geen sprake meer. De een heeft dan zeggenschap over de andere, de een is de *meerdere* van de andere. Heeft de wet dus de bevoegdheid om het buiten-wettelijk recht te dulden of niet te dulden, dan is de wet *formeel* de hoogste autoriteit en haar dulden een delegatie, een verwijzen. Een verwijzen, dat zich in niets onderscheidt van het appel aan het oordeel van den goeden huisvader, of aan de goede zeden of „de appreciatie van den rechter”. Is dit juist, dan dekt zich het recht met de wet en is de wet een geheel, dat geen leemten *kan* bevatten. Want het geeft dan op alle vragen, die binnen haar gebied vallen, een antwoord. Het is mogelijk, dat dit antwoord ons niet bevredigt. Dit mag ons echter niet verleiden tot de meening, dat er positief-rechtelijk een leemte is, d. i. dat de wet op een desbetreffende vraag geen antwoord ²²⁾ geeft.

Dat echter aan de wet deze bevoegdheid toekomt om te beslissen